

Een bepaalde toon, in dit geval een C, wordt beladen met omlaag getransponeerde tonen uit de boventoonreeks en wordt daardoor veranderd zonder echt anders te worden.

De titel verwijst naar de transfiguratie van Christus, het overgaan van brood en wijn in het lichaam en bloed van Christus.

Mauricio Kagel. Hallelujah voor 16 stemmen
'Hallelujah' is absolute muziek: het is noch een toonzetting van een nu eenmaal zwaar beladen tekst noch een stuk met een voorspelbare of vooraf bepaalde afloop, ondanks de tekst die eraan ten grondslag ligt.

Het wordt voornamelijk in een soort potjeslatijn gezongen en dit is volgens muzikale uitgangspunten en de vereisten van de vokale artikulatie vrijelijk bij elkaar gebracht in een 'Quasi-taal'.

De vorm van het stuk is niet vastgelegd: 16 solo-gedeelten en 8 tuffigedeelten zijn het basismateriaal voor het koor. Elke zanger is bij het zingen van zijn partij onafhankelijk van de anderen. Hij maakt steeds aan het einde van de maat een rust en zet op een teken van de dirigent opnieuw in.

Guillaume Dufay. Kyrie uit 'Missa Ecce ancilla domini'
Dufay heeft op de ontwikkeling van de muziek van de 15e eeuw een even grote invloed gehad als de schilder Jan van Eyck op de beeldende kunst van die tijd.

Dufay is rond 1409 koorknaapje in Cambrai en in de periode tussen 1420 en 1426 is hij in dienst aan de hoven van de familie Malatesta in Rimini en Pesaro.

Na opnieuw een tweetal jaren in Cambrai te hebben doorgebracht is hij vanaf 1428 lid van de pauselijke kapel in Rome, ook als het hoofd van de R.K. kerk tussen 1435 en 1437 tijdelijk in Florence en Bologna resideert. Voor de inwijding van de Dom te Florence in maart 1436 schrijft Dufay een feestelijk stuk, het bekende 'Nuper Rosarum flores'. Hierin toont hij zich een ware meester in de vokale kompositiekunst.

De paus verleent Dufay vervolgens een erefunctie in de kathedraal van Cambrai, later uitgebreid met eenzelfde functie aan de hoofdkerk van Mons (Henegouwen). In deze steden en vooral in Cambrai heeft Dufay zijn voornaamste werken geschreven.

Hans Zender. Canto V

De voornaamste achtergrond van 'Canto V' is geweest om muziek van een zo heterogeen mogelijk karakter te schrijven. Alle mogelijke contrasten—zacht en hard, langzaam en vlug, gezongen en gesproken, één geheel vormend en fragmentarisch—storten zich zonder nadere aankondiging op elkaar, zodat een vorm ontstaat die door toevallige combinaties van kontrasterende elementen wordt bepaald.

Het aantal zangers ligt niet vast. Zij gebruiken echter hetzelfde toonmateriaal. De volgorde van de diverse

16 juni, Amsterdam Waalse Kerk, 20.15 uur

Schola Cantorum Stuttgart

Clytus Gottwald _____ dirigent

G. Dufay _____

Kyrie uit Missa Ecce ancilla domini

H. Holliger _____

Psalm

H. Zender _____

Canto V

G. Ligeti _____

Lux Aeterna

S. Bussotti _____

Ancora odono i colli

P. Boulez. C. Gottwald _____

...über das über in verschwinden

H. Lachenmann _____

Consolation II

M. Ravel _____

Soupir

fragmenten komt òf door de keuze van elke individuele vokalist, òf door de toevalsfactor òf op een door de dirigent aanbevolen wijze tot stand.

Door deze verscheidenheid, waarbij de afloop niet te voorspellen is, ontstaat een samenspel van steeds weer andere over elkaar schuivende mogelijkheden.

De fragmenten als zodanig kunnen dan ook als losse composities worden uitgevoerd.

Op het moment dat deze uiterst contrastrijke muzikale taal ontstond, werd het duidelijk dat hiermee tevens het tegendeel ervan, een structuur uit één stuk en van grote eenheid, werd opgeroepen. Dit is het tweede, een bijzonder eenvoudig deel. Op deze wijze ontstaat een soort 'continuum' dat uit een reeks zeer op elkaar gelijkende, door individuele koorleden naar believen te herhalen, gedeelten bestaat. De simpele intervalstructuur en het overzichtelijke metrum hiervan vormen een schril maar aangenaam contrast met de zo gekompliceerde structuur van het eerste deel.

De vorm van Canto V is zo gekonstrueerd dat beide delen tweemaal worden uitgevoerd. Het doet er niet toe met welk deel men begint. Toch hebben de twee delen iets gemeenschappelijks: de structuur is zeer dicht en in de konsekventie, waarmee de verschillen zijn gekomponerd, zit iets stars. Dit brengt nog een derde laag in het totale notenbeeld: in beide gedeelten duiken af en toe kleine maar duidelijk te onderscheiden solistisch uit te voeren fragmentjes op, zonder echter een eigen derde segment te vormen. Het is duidelijk dat 'Canto V' het uiterste heeft geveerd van de komponist en ook eist van de uitvoerenden.

György Ligeti. Lux Aeterna voor 16 stemmen
Lux Aeterna werd in 1966 geschreven in opdracht van de Schola Cantorum Stuttgart. De eerste uitvoering vond plaats in Stuttgart in november 1966. De tekst is afkomstig uit de 'Missa pro defunctis'.

De kompositie is vanuit dit oogpunt verwant met Ligeti's 'Requiem' dat twee jaar eerder ontstond. De polyfone schrijfwijze van het 'Requiem' is in 'Lux Aeterna' ontwikkeld in de richting van een combinatie van kontrapunt met structuren van intervallen en harmonieën. Tevens is gespeeld met de timbres van de verschillende registers van de menselijke stem en met de formanten van bepaalde klinkers. Er is sprake van een 'continue' vorm: de muziek schijnt vanuit het oneindige te komen en in het oneindige weer weg te ebben.

Sylvano Bussotti. Ancora odono i colli

De tekst van dit werk is dezelfde als de slotregel van een tekstmontage die Bussotti ontleend heeft aan werken van Rilke, Adorno, Leonardo, Michelangelo, Campana, Tasso, Foscolo en Proust.

Op deze montage zijn allerlei compositorische processen toegepast: er zijn fragmenten in traditionele zin gezet; andere tekstgedeelten zijn in lettergrepen opgesplitst en als zodanig in de muziek verwerkt. Hierbij ziet Bussotti af van de normale muzikale notatie, hoewel sommige partijen een klankresultaat opleveren dat ook via het gebruikelijke notenschrift te bereiken zou zijn geweest.

Helmut Lachenmann Consolation II (1968)

Consolation II (1968) maakt deel uit van een cyclus van vier stukken voor koor en slagwerk. De gebruikte tekst is een betrekkelijk recente versie van een zeer oud Duits gebed.

In Consolation II is de tekst onverstaaanbaar gemaakt. Verschillende isolatie- en transformatiesystemen, alsook storingen van tekstgedeelten doen de semantiek verdwijnen, alhoewel de betekenis behouden blijft als een verre herinnering.

De fonetische elementen binnen de muzikale structuren zijn niet alleen middelen maar tevens het voorwerp van de muzikale uitdrukking: de tekst en de kompositie maken deel uit van dezelfde inhoud, van de tijdsgebondenheid waarvan sprake is in de tekst.

Helmut Lachenmann

Maurice Ravel. Soupir

Het is jammer dat het impressionisme met al zijn bijzondere karakteristieken bijna uitsluitend tot uitdrukking komt in de orkestmuziek.

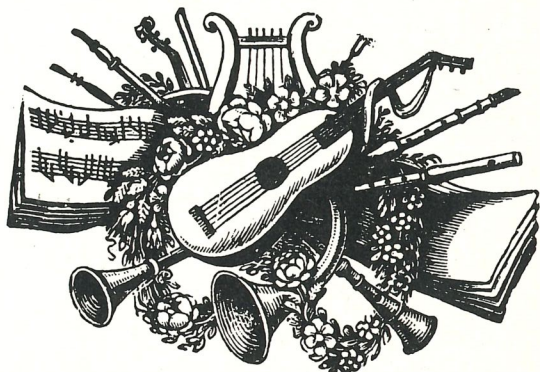
Deze opmerking kan ook worden gemaakt over de bijzondere inbreng die Strawinsky en Berg in de 20e eeuwse muziek hebben gehad.

Wat Debussy en Ravel, in hun latere perioden, voor koor hebben geschreven, blijft ver achter bij datgene waartoe zij door instrumenten werden geïnspireerd.

17 juni, Utrecht Jacobikerk, 20.15 uur

Schola Cantorum Stuttgart Nederlands Vocaal Ensemble

Clytus Gottwald,
Marinus Voorberg _____ dirigenten
een programma van meerkorige muziek door de eeuwen

Wel waren er belangrijke aanzetten tot de verdere ontwikkeling van de vokale muziek, b.v. in het a-cappella-koorgedeelte uit Ravel's 'Daphnis et Chloe', in Strawinsky's cantate 'Swesdoliki' of het 'Schlafchor' uit Berg's 'Wozzeck'. Het bleef echter bij aanzetten en er kwam nauwelijks een vervolg op. Bij de bewerking van de eerste van een trits gedichten van Mallarmé door Ravel, een stuk voor 16 stemmen, kan men zich voorstellen hoe Ravel had kunnen komponeren als hij reeds de beschikking zou hebben gehad over de mogelijkheden waarvan een komponist van muziek voor stem of koor zich in deze tijd kan bedienen: het is Ravel's muziek in het licht van Ligeti's 'Lux aeterna'.

Pierre Boulez en Clytus Gottwald....über das über ein verschwinden

De titel van dit stuk is die van het 'In Memoriam Theodor W. Adorno' dat Boulez schreef in het tijdschrift 'Melos' van september 1969.

De 'Sprachkomposition' die naar aanleiding daarvan en op zijn inspiratie is ontstaan, gaat uit van twee lagen die tegenovergesteld aan elkaar tot ontwikkeling komen. Boulez' tekst, die zowel in de duitse als in de franse versie gebruikt wordt, wordt steeds meer opeengestapeld zodat de betekenis ervan steeds onduidelijker wordt en langzamerhand verdwijnt. Daarnaast drukt de muzikale taal zich uit in een tienstemmige klankopbouw, afkomstig uit Boulez' kantate 'Le soleil des eaux', die aan een analytisch proces wordt onderworpen, d.w.z. de meest tonale basisakkoorden ervan worden blootgelegd. Beide processen gaan in elkaar over, wanneer de dichtste tekstopeenstapeling wordt bereikt, en lopen weer uit elkaar, wanneer de ontrafelde akkoorden weer tot één geheel groeien.